

Valtioneuvoston tiedonanto eduskunnalle 29.5.2015 nimitetyn pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelmasta

Liitteet

- 1 Hallituksen veropoliittinen linjaus
- 2 Ehdolliset lisätoimet
- 3 Kuntien kustannusten karsiminen tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä
- 4 Asuntopoliitiikan toimet
- 5 Hallituksen menokehyssääntö
- 6 Hallituksen päättämät julkisen talouden välttämättömät sopeutustoimet
- 7 Pöytäkirjamerkintöjä

Liite 1 Hallituksen veropoliittinen linjaus

Verotuksen kärkitavoitteet vaalikaudella

1. Verotus kannustaa tekemään työtä, yrittämään, työllistämään, ottamaan riskiä, omistamaan, investoimaan ja sijoittamaan Suomessa. Kokonaisveroaste ei nouse vaalikauden aikana.
2. Verotus on ennakoitavaa ja johdonmukaista. Verotuksen yleislinjasta sovitaan vaalikauden alussa ja vältetään epävarmuutta aiheuttavia linjanmuutoksia vaalikauden aikana.
3. Verotuksen keventämisen painopiste on pieni- ja keskituloisissa. Kannustinloukkuja puretaan. Palkkatulojen verotus ei millään tulotasolla kiristy.
4. Verotusta kehitetään niin, että yrittäminen, omistaminen ja investoiminen ovat nykyistä kannattavampaa. Verotuksen rakenne tukee Suomen kilpailukykyä ja hallituksen asettamia kärkitavoitteita. Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haittaveroihin.
5. Verotuksen peruseriaate on laaja veropohja, matalat verokannat. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen veronkierron estämiseksi.
6. Verotusmenettelyt ovat asiakaslähtöisiä ottaen huomioon verotuksen johdonmukaisuuden, ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden sekä tietojen saannin.

Veropäätökset ja niiden vaikutus verotuottoihin

Työn verotus

Kohde	Milj. euroa
Jotta työn verotus ei kiristy, tehdään ansiotuloverotukseen ansiotason nousua ja/tai inflaatiota vastaavat tarkistukset vuosittain.	-180 (v. 2016 taso)
Korotetaan työtulovähennystä, kohdistuu pieni- ja keskituloisille.	-450
Parannetaan kotitalousvähennystä korvausastetta korottamalla ja sisällyttämällä kotitalousvähennyksen piiriin soveltuvat ikääntyneiden hoitopalvelut.	-30
Solidaarisuusvero jatkuu vaalikauden loppuun asti.	+65
Yksityishenkilöiden korkeakouluille annettavien lahjoitusten verovähennysoikeus 500 000 euroon asti, lahjoituksen alaraja 850 euroa.	-5
Mallisten palkkaratkaisujen tukemiseksi varaudutaan ansiotuloverotuksen lisäkevennyksiin. Kevennykset koskevat kaikkia tuloluokkia ja eläkeläisiä, pieni- ja keskituloisia painottaen.	

Yritysverotus ja omistamisen verotus

Kohde	Milj. euroa
Yhteisöveron taso pidetään kilpailukykyisenä.	
Muutetaan tappioiden vähentämisoikeutta siten, että tulolähteen tappiot voi osakeyhtiössä vähentää muiden tulolähteiden tulosta.	-10
Otetaan käyttöön 5 % yrittäjävähennys liikkeen- ja ammatinharjoittajille, maa-, metsä- ja porotalouden harjoittajille sekä elinkeino- ja verotusyhtymille.	-130
Edistetään sukupolvenvaihdoksia perintöveroa keventäen ja arvioidaan muut kehittämistarpeet.	-40
Helpotetaan metsätilojen sukupolvenvaihdoksia ja/tai parannetaan metsävähennystä.	-20
Otetaan käyttöön pienten yritysten maksuperusteinen arvonnisäveron tilitys.	
Siirretään kaivostoiminta takaisin sähköveroluokka II:een sekä energiaveroleikkurin piiriin.	-27

Poistetaan varainsiirtovero tilanteissa, joissa liikkeen- tai ammatinharjoittaja tai maa- ja metsätaloudenharjoittaja siirtää omaisuutta henkilö- tai osakeyhtiöön yritysmuodon muutoksessa. Vero-osasto selvittää neutraliteetin vaatimukset.	
Muutetaan omaisuuden luovutuksessa syntynyt tappio vähennyskelpoiseksi pääomatuloista tietyin rajoituksin.	
Muutetaan osakkeiden luovutusvoittoveroa ja tuloverotusta siten, että listaamattomien työnantajayhtiöiden osakkeiden tai osakeoptioiden luovuttaminen avainhenkilöille on tietyin reunaehdoin mahdollista pääomasijoittajaa alemmalla arvostuksella ilman veroseuraamuksia.	

Verotuottojen lisääminen

Kohde	Milj. euroa
Verotuksen painopistettä siirretään työn ja yrittämisen verotuksesta erityisesti haitta-verotukseen.	
Pienennetään asuntolainojen korkovähennysoikeutta nopeutetussa aikataulussa siten, että alenema on 10 %-yksikköä vuodessa. Vähennys 2016 on 55%, 2017 45%, 2018 35% ja 2019 25%.	+150
Korotetaan maltillisesti kiinteistöveron ala- ja ylärajoja.	+100
Korotetaan lämmityksen ja työkoneiden käyttämien polttoaineiden veron CO2-komponenttia.	+75
Ohjataan yhdistettyä sähkön ja lämmön tuotantoa vähäpäästöisemmäksi CO2-veron alennuksen poistamisella portaittain. VM ja TEM valmistelevat mallin ja aikataulun.	+90
Korotetaan jäteveroa. Jätteenpolttoa ei aseteta verolle.	+5
Korotetaan tupakkaveroa asteittain.	+270
Korotetaan makeisveroa ja laajennetaan veropohjaa kilpailuvaikutukset ja valtiontukisäädökset huomioon ottaen.	
Tarkistetaan alkoholiveroa, mikäli Viron korotukset antavat siihen mahdollisuuden.	
Tiivistetään yritysveropohjaa ja torjutaan harmaata taloutta aktiivisesti kansainvälinen toimintaympäristö ja Suomen kilpailukyky huomioiden. Tavoitteena +150 milj. euron verotuottojen lisäys.	+150
Otetaan käyttöön määräaikainen aktiivinen katuminen VM:n valmistelun pohjalta.	

Liikenneverouudistus

Kohde	Milj. euroa
Autoveroa lasketaan pienipäästöisiä autoja suosien hallituskauden aikana niin, että verotuottovaikutus on vuoden 2019 tasolla noin 200 milj. euroa. Toimenpide suoritetaan useissa osissa osissa markkinahäiriöiden välttämiseksi.	-200
Kiristetään ajoneuvoveroa	+100
Asetetaan vuotuinen vero rekisteröidyille veneille ja moottoriajoneuvoille.	+50
Otetaan käyttöön raskaan liikenteen tienkäyttömaksu (Vinjetti). Kustannus kompensoidaan ammattiliikenteelle EU-maksimim mukaisesti.	
Jatketaan rataveron väliaikaista poistoa ja väylämaksujen puolitusta 1 vuodella.	-55,3 milj. euroa

Selvitettäväksi asetettavat veromuutokset:

- Vaikutetaan EU:ssa, jotta arvonlisäverodirektiivi mahdollistaisi alennetun verokannan soveltamisen myös digitaalisiin sisältöihin.
- Selvitetään yrityksen verotettavasta tulosta tehtävä varaus investointien edistämiseksi.
- Selvitetään pörssilistautumisten edistämiseksi First North -kauppapaikalle listautuville yrityksille mahdollisuus säilyttää osinkoverotuksessa listaamattomien yhtiöiden verotuksellinen asema.
- Selvitetään kertamaksuisen lisäeläkkeen verokohtelu.
- Selvitetään tekijänoikeustulojen ohjaamisen tekeminen yritykseen verotuksellisesti kannustavamaksi.

- Selvitetään säätiöiden ja yhdistysten verokohtelu.
- Selvitetään pienten osinkotulojen verovapaus 500 euroon asti.
- Tehdään selvitys pääomatuloverotuksesta, omaisuuden verotuksesta sekä eri sijoitusmuotojen verokohtelusta vaalikauden aikana.

Muita linjauksia

Hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan kunnille.

Verohallinnon toiminnan tehostamiseksi, verovelvollisten oikeusturvan ja tiedonsaannin parantamiseksi ja hallinnollisen taakan keventämiseksi hallitus toteuttaa Verohallinnon kantamia veroja koskevat uudistukset, joilla yhdenmukaistetaan ja yksinkertaistetaan verotus- ja veronkantomenettelyä sekä verotuksen muutoksenhaku- ja seuraamusjärjestelmää. Lisäksi edistetään sähköisiä toimintatapoja ja verotuksen reaaliaikaistamista.

Siirretään valmisteverotus, autoverotus ja maahantuonnin arvonlisäverotus hallitusti Verohallinnon hoitettavaksi kustannus- ja resurssiyötyjen saavuttamiseksi ja yritysten hallinnollisen taakan pienentämiseksi. Selvitetään edellytykset siirtää myös Liikenteen turvallisuusviraston tehtäviin kuuluva ajoneuvoverotus Verohallintoon.

LIITE 2 Ehdolliset lisätoimet

Menoleikkaukset

Kohde	Milj. euroa
Yksityisellä lääkäriellä ja hammaslääkäriellä käynnin korvaukset	-60
Lapsilisät	-120
Opintotuki	-25
Aikuiskoulutustuki. Korvataan valtion rahoitusosuus vastaavalla valtion takaamalla lainalla.	-70
TyEL- ja Yel-sidonnaisten etuuksien ja työeläkkeiden indeksikorotusten puolittaminen v. 2018 ja 2019.	-272
Työttömyysturva	-120
Vuorotteluvapaasta luopuminen	-40
Vanhempainvapaan lomakarttuman poistaminen kokonaan	-42
T&K- ja elinkeinotuet	-40
Maatalouden kansallinen tuki	-30
Yliopistojen rahoitus (Aalto-yliopiston erillisrahoitus)	-30
Infrahankkeiden vähentäminen (uudet väylähankkeet)	-50
Matkustaja-alustuki	-20
Teollisuuden energiaverotuki	-40
Yhteensä	-959

Veronkorotukset

Kohde	Milj. euroa
Jätetään tekemättä tuloverotuksen inflaatiotarkistus vuonna 2018	-234
Sähköveron korotus	-60
Väylämaksujen puolituksen peruminen ja rataveron palauttaminen vuonna 2018 (42,5 milj. euroa + 13,3 milj. euroa) 55,3 milj. euroa	
Asuntolainojen korkovähennysoikeuden poistaminen	-100
Alkoholi- ja tupakka- ja makeisverotuksen lisäkiristys	-60
Yhteensä	-454

LIITE 3 Kuntien kustannusten karsiminen tehtäviä ja velvoitteita vähentämällä

Lähtökohdat

Hallitus sitoutuu osana julkisen talouden tasapainottamista vähentämään kuntien tehtäviä ja velvoitteita yhdellä miljardilla eurolla. Hallitus ei anna vaalikaudella kunnille lainkaan uusia tehtäviä tai velvoitteita. Mikäli kuntien valtionosuuksiin tehdään säästöjä, hallitus vähentää kuntien tehtäviä samassa suhteessa.

Kuntien tehtävien ohjauksen uudistaminen

Kuntien tehtävien ohjauksen jatkuva pirstaloituminen ja yksityiskohtaistuminen katkaistaan. Käynnistetään kuntien tehtävien ohjauksen pitkän tähtäimen uudistaminen, jonka tavoitteena on, että:

- vastaisuudessa kuntien tehtäviä ohjataan pääsääntöisesti lainsäädännöllä ja sitä täydentäen tarvittaessa asetuksilla
- suosituserusteisesta ohjauksesta luovutaan
- siirrytään resurssien ohjauksesta tavoiteltujen tulosten ohjaamiseen
- valvonnassa siirrytään resurssien valvonnasta asiakkaan saaman palvelutuloksen valvontaan kuntien omavalvonnassa määrittelemien tulosindikaattoreiden avulla
- yksityiskohtaisesta ohjauksesta siirrytään suurpiirteisempään ohjaukseen

Kunnallisten palvelujen tuottamisen menetelmiä, resursseja ja prosesseja koskevat yksityiskohtaiset säännökset ja suositukset pitkälti kumotaan. Tarvittaessa niitä sektori- ja palvelukohtaisen ohjauksen sijasta ohjataan yhdellä yleislailla (erillislailla tai kuntalailla).

Kuntien suunnitteilla ja tulossa olevat tehtävät

Hallitus uudelleen arvioi seuraavat kuntien tehtävät ja velvoitteet niin, että julkisen talouden menot eivät lisäänty:

- laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (hallituksen esitys käsittelyssä)
- kuntouttavan työvoimatoiminnan maksimipäivien vähentäminen (laki voimaan heinäkuusta 2015 alkaen)
- sosiaalihuollon asiakasasiakirjalaki
- päivystysasetus suun terveydenhuollon osalta
- toimeentulotukilain uudistaminen
- vammaislainsäädännön uudistaminen (tulossa voimaan 2017)
- laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (laki hyväksytty, mutta allekirjoittamatta)

Kuntien toimintavapauden edistäminen

Säädetään laki, jonka puitteissa kunnat voivat harkintansa mukaan päättää, millä tavalla ne järjestävät laissa lueteltujen lakien mukaisia palveluja. Kunnat eivät ole velvollisia noudattamaan mainituissa laeissa tai niiden nojalla annetuissa asetuksissa säädettyjä velvoitteita tai suosituksissa mainittuja menettelytapoja palveluiden toteuttamiseksi.

Lainsäädäntö, joihin uusi laki liittyy, käsittää mm. seuraavat lait:

laki yksityisistä teistä	kokonaisuudessaan
kiinteistörekisterilaki	kiinteistörekisterin pitäminen
laki vapaasta sivistystyöstä	kokonaisuudessaan
laki taiteen perusopetuksesta	kokonaisuudessaan
kirjastolaki	kokonaisuudessaan
nuorisolaki	kokonaisuudessaan
museolaki	kokonaisuudessaan
liikuntalaki	kokonaisuudessaan
ulkoilulaki	kokonaisuudessaan
laki kuntien kulttuuritoiminnasta	kokonaisuudessaan
teatteri- ja orkesterilaki	kokonaisuudessaan
laki lasten päivähoidosta	leikkitoiminta, muu päivähoitotoiminta
laki sosiaalisesta luototuksesta	kokonaisuudessaan
laki ajoneuvojen siirtämisestä	

Toimintavapauden lisäämisen, yritysten ja kolmannen sektorin hyödyntämisen sekä normien purkamisen kautta arvioidaan saavutettavan merkittävät säästöt julkiseen talouteen.

Kuntien ohjaus ja valvonta

Hallitus käy läpi kaikki kuntien ja valtion kuntiin kohdistamat ohjaavat ja valvovat prosessit. Päällekkäisyydet karsitaan. Omavalvontaa kehitetään ja valvontaa ulkoistetaan.

VIRSU-hankkeessa on tunnistettu, että päällekkäisyyksiä on esimerkiksi maataloustukihallinnon tehtävissä, elintarvikevalvonnassa, eläinten ja terveyden hyvinvoinnin valvonnassa, tupakkalain säädösten toteuttamisessa ja valvonnassa, terveydensuojelussa, ympäristövalvonnassa, ympäristö- ja vesilupahakemusten ratkaisemisessa, ympäristön tilan seurannassa sekä jäte- ja vesilakien valvonnassa.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisen yhteydessä rakentamisen lupa- ja valvontaprosessit arvioidaan uudelleen.

Valtion kuntiin kohdistamat valvontaprosessit käydään läpi. Valvontaa kehitetään siten, että erilaisia suositusluontoisia oppaita tai vastaavia ei käytetä kuntia sitovina normeina. Esimerkiksi asumispalvelujen tiloja koskevia suosituksia ja ohjeita sekä Aran investointiohjeita joustavoitetaan.

Palvelujen sisältöjen normittamisesta luovutaan ja siirrytään palvelujen tulosten seuraamiseen ja mittamiseen. Toteutuksessa hyödynnetään kuntakokeilulain mukaisten kokeilujen tuloksia.

Kuntien maksutulojen lisääminen

Lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa siirrytään kohti kustannusvastaavuutta. Lakeja, joissa voitaisiin siirtyä kustannusvastaavuuteen, ovat esimerkiksi: laki yksityisistä sosiaalipalveluista, laki yksityisestä terveydenhuollosta, terveydensuojelulaki, elintarvikelaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, maa-aineslaki, ympäristönsuojelulaki, merenkulun ympäristönsuojelulaki, vesilaki ja jätelaki.

Kuntien henkilöstön kelpoisuusehdot

Yksityiskohtaisista ja kapea-alaisista kelpoisuusvaatimuksista luovutaan. Korostetaan tehtävään valittavan henkilön osaamista. Samalla sitoudutaan keventämään palveluiden henkilöstörakennetta koskevia velvoitteita. Julkisen vallan käyttöön kuuluvien tehtävien kelpoisuusehdot säädetään lainsäädännössä. Muilta osin lainsäädäntötasoisista koulutustasovaatimuksista luovutaan ilman erityisen painavia perusteita. Kelpoisuusehtoja uudistetaan niin, että korkea-asteen koulutusta vaativissa asiantuntijatehtävissä kelpoisuusehto on pääsääntöisesti korkeakoulututkinto. Tehtävät, joissa ei ole lain tai asetuksen tasoisia kelpoisuusvaatimuksia, jätetään myös jatkossa normituksen ulkopuolelle.

Kuntien ja Kelan liikennepalvelut

Hallitus uudistaa julkisesti tuettuja (valtio, kunnat, Kela) henkilökuljetuksia tavoitteena kymmenen prosentin säästö vuodesta 2017.

Uudistus toteutetaan digitalisaatiota hyödyntämällä ja mahdollistamalla uudenlaiset, markkinaehtoiset ja innovatiiviset palvelukonseptit kehittämällä lainsäädäntöä. Lainsäädäntöä kehitetään toteuttamalla henkilö-, posti- ja tavarakuljetuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus.

Kuntien suunnitteluelvoitteista luopuminen

Hallitus laajentaa voimassa olevan kuntakokeilulain mukaisen hyvinvoinnin integroidun toimintamallin sisältämien yksilöllisten palvelusuunnitelmien yhdistämisen koskemaan kaikkia kuntia ja kaikkia yksilöllisiä hoito- ja palvelusuunnitelmia.

Kuntalain mukainen kuntastrategia korvaa kuntien yksittäiset strategiset ja toiminnalliset suunnitteluelvoitteet.

Määräaikojen tarkistaminen

Hallitus tarkastaa kiireettömien palvelujen ja hoidon määräajat joustavuuden lisäämiseksi, pois lukien lupaprosessit.

Liite 4 Asuntopolitiikan toimet

Suomen talouden kasvun ja työllisyyden vahvistamiseksi, asuntokannan uudistamiseksi, asuntokysyntään vastaamiseksi, rakennusalan kilpailun ja asumisen valinnanvapauden lisäämiseksi sekä asuntotarpeen rakenteen muutosten vuoksi hallitus muuttaa, korjaa ja poistaa asuntorakentamisen säädöksiä ja edistää pitkäjänteistä ja taloudellisesti järkevää kiinteistökannan ylläpitoa. Säädösremontin tavoitteena on myös täydennysrakentamisen edistäminen sekä asuntojen että tonttien tarjonnan merkittävä lisääminen. Uudistukset koskevat markkinaehtoista ja tuettua asuntotuotantoa.

Tavoitteena on, että asuntorakentaminen vastaa nykyistä paremmin kysyntään ottamalla huomioon olemassa oleva ja tuleva tarve kuten muuttoliike, väestön ikääntyminen, yksinasuvien määrän lisääntyminen, kuntien elinkeinostrategiat ja ilmasto- ja elinkeinopolitiikan näkökohdat. Tavoitteena on myös tukea ja kannustaa kansalaisia asumisen omatoimiseen järjestämiseen.

Valtion tukema asuntotuotanto

Yleishyödyllisen asuntorakentamisen säädöksiä uudistetaan muuttamalla rajoitusehdot hankekohtaisiksi yleishyödyllisyysvaatimuksia kiristäen. Valtion tukemien asuntojen omistajien yleishyödyllisyysvaateesta luovutaan uuden tuotannon osalta.

Vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi luodaan uusi kymmenen vuoden välimalli, joka on avoin kaikille tukiehdot täyttävälle ja niihin sitoutuneille toteuttajille.

ARA:n vuokra-asuntojen asukasvalintoja kehitetään paremman kohtaannon saavuttamiseksi liittämällä asukasvalinnan sosiaaliseen tarveharkintaan tulorajat. Asukkaan tulot tarkistetaan ARA-asuntoon muuton ja asunnon vaihdon yhteydessä sekä uusissa sopimuksissa 5 vuoden välein. Siirtymäaika asunnosta on 2 vuotta. ARA-asuntojen asukasvalinnasta voidaan poiketa tapauksissa, joissa julkinen tuki ei johda epäterveeseen asukaskilpailuun yksityisten vuokra-asuntomarkkinoiden kanssa.

Olemassa olevan ARA:n asuntokannan käyttö- ja luovutusrajoituksista joustetaan, mikäli vapautuva pääoma käytetään asuntotuotantoon tai asuntokannan korjaamiseen. Selvitetään, missä määrin ARA-vuokra-asuntotarjontaa voidaan toteuttaa hankkimalla vuokra-asuntoja vapaarahoitteisesta asuntotuotannosta. Erityisryhmien ARA-investointiavustusta jatketaan uusien rajoitusten.

ASP-järjestelmän säästösopimuksen solmimisen ikäraja alennetaan 15 vuoteen. Työtä asunnottomuuden vähentämiseksi jatketaan AUNE-työryhmän esitykset huomioiden.

Asumisoikeusjärjestelmää uudistetaan itsenäisenä hallintomuotona rahoituksen, asukasvalinnan ja haku-prosessin osalta.

Jatketaan työeläkeyhtiöille vuoteen 2019 asti vieraan pääoman käytön sallimista asuntosijoituksissa.

Valtion ja kuntien yhteistyö

Valtio edellyttää kasvukeskuksissa ja niiden läheisyydessä toteutettavien suurten infrahankkeiden ehtona tontti- ja asuntotuotannon olennaista lisäämistä kumppanuusperiaatetta noudattaen valtion ja kuntien sekä kuntien keskinäisessä yhteistyössä.

Hallitus solmii asumista, maankäyttöä ja liikkumista yhteen sovittavan ja asuntotuotantoa sekä kasvua vauhdittavan aiesopimuksen suurimpien kaupunkiseutujen kanssa. Siinä on huomioitava asuntomarkkinoiden monimuotoinen kehittäminen.

Etätyömahdollisuuksien parantuminen, liikenteen päästöjen väheneminen ja älykkäiden sähköverkkojen kehittäminen mahdollistaa työn tekemisen ja asumisen koko maassa. Hallituskaudella etsitään ratkaisuja väestön vähenemisestä aiheutuvien tyhjien asuntojen ongelmaan.

Toimet asuntojen tonttutuotannon lisäämiseksi ja rakentamisen kustannusten alentamiseksi

Maankäyttö- ja rakennuslakia uudistetaan rakentamismahdollisuuksien helpottamiseksi: lyhennetään päätösprosessia muun ohella valitusmenettelyjä muuttamalla, helpotetaan haja-asutusalueiden rakentamista muun muassa suunnittelutarvealue sääntöä lieventämällä, siirretään päätösvaltaa poikkeamislanteissa ELY-keskuksilta kunnille ja yhdistetään hankekaavoitus ja YVA-menettely.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ohjausvaltaa selvennetään kuntien maankäyttövallan ja -vastuun lisäämiseksi. ELY-keskusten rooli kaavoitus- ja rakentamisasioissa muutetaan konsultoivaksi. ELY-keskusten valitusoikeutta kaavapäätöksistä rajoitetaan.

Maakuntakaavojen ja kuntien yhteisten yleiskaavojen vahvistusmenettelystä ympäristöministeriössä luovutaan. Rantarakentamisen poikkeamispäätökset siirretään kokonaisuudessaan kuntiin.

Viranomaiskäsittelylle asetetaan kaavoitusprosessissa, mukaan lukien YVA, sitovat käsittelyajat.

Kaikissa rakentamis- ja ympäristöasioissa siirrytään menettelyyn, jossa valitusoikeus Korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttää ensin valitusluvan saamista. Valituslupapäätöksen saamiselle asetetaan sitova määräaika. Maankäyttö- ja rakennuslupapäätösten valitustapausten oikeudenkäyntimaksuja korotetaan. Selvitetään siirtyminen kaavoitusasioissa kunnallisvalituksesta hallintovalitukseen.

Kuntien tulee kaavoituksella ja tonttien luovutuksella edistää tehokasta kilpailua asuntorakentamisessa kaavoittamalla tontteja riittävästi erilaisille rakennustyypeille (pientalot, rivitalot, kerrostalot, pienkerrostalot).

Asuntotuotannossa täysin esteettömiksi asunnoiksi edellytetään rakentamaan vain tietty osuus uudiskohteen asunnoista.

Korjausrakentamisen helpottamiseksi luodaan alueellisten poikkeuslupien menetelmä.

Sujuvoitetaan asunto-osakeyhtiön päätöksentekoa peruskorjaus-, esteettömyys- ja täydennysrakentamisessa.

Rakennusten käyttötarkoituksen muutoksia ja täydennysrakentamista sujuvoitetaan ottamalla käyttöön kevennetty kaavamenettely.

Edistetään rakennusten käyttötarkoituksen muuttamista toimisto- ja liiketiloista asunnoiksi. Rakennuksen korjaaminen, käyttötarkoituksen muuttaminen tai perusparantaminen ei laukaise uudisrakentamistasoisia veloituksia esimerkiksi esteettömyys- ja äänieristysvaatimusten osalta. Energiatohokkuusvaatimusten osalta energiatehokkuusdirektiivin mukaisessa sääntelyssä on hyödynnettävä kaikki direktiivin sallimat joustot ja poikkeusmahdollisuudet. Kaupan laatuluokituksesta kaavoituksessa luovutaan. Suuryksikkösääntelyä kevennetään keskustatoimintojen alueella.

Kaavoitus- ja rakennussuojelulainsäädäntöä muutetaan siten, että suojelulla ei estetä asuinrakennusten esteettömyyden poistamista, esimerkiksi hissien jälkiasentamista.

Rakentamismahdollisuuksia haja-asutusalueilla lisätään mm. siten, että yleiskaava voisi nykyistä laajemmin toimia rakentamisen perusteena. Vapaa-ajan asuntojen muuttamista pysyvään asuinkäyttöön joustavoitetaan.

Maankäyttö- ja rakennuslakiin luodaan edellytykset nykyistä selvästi laajemmille mahdollisuuksille pieni-muotoiseen piharakentamiseen ja erilaisten toimenpiteiden kuten aurinkopaneelien ja maalämpöpumppujen toteuttamiseksi ilmoitusmenettelyllä.

Erityisesti puurakentamisen edistämiseksi luodaan valtakunnallisesti samat rakentamisen standardit ja koko maassa rakennuslupakäsittelyssä yleisesti yhteisesti hyväksyttävät tekniset ratkaisut.

Rakennuslupa-asioissa toteutetaan asiakkaan kannalta yhden luukun periaate sekä viranomaistoimipisteissä että sähköisessä asiointissa.

Edellä päätettyjen lisäksi käynnistetään kärkihankkeena valtion ja kuntien rakentamisen normitalkoot muiden kustannusten ja byrokratian keventämiseksi, esimerkiksi väestönsuojien ja pysäköintipaikkojen rakentamisen osalta.

Liite 5 Hallituksen menokehyssääntö

Hallitus sitoutuu menosääntönä siihen, että kehyksen piiriin kuuluvat valtion menot ovat v. 2019 1,2 mrd. euroa pienemmät kuin 2.4.2015 päätetyssä valtiontalouden kehyksessä (vuoden 2016 hintatasossa). Vaalikauden kehykseen tehdään vuosittain hintatason muutoksen edellyttämät tarkistukset. Vaalikauden kehyksestä varataan vuosittain 300 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Tähän kehyksen mitoitusratkaisuun pääsemiseksi hallitus sitoutuu hallitusohjelman liitteessä lueteltuihin toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan julkista taloutta vuonna 2019 noin 4 mrd. eurolla ja tämän osana vähennetään valtion pysyviä kehykseen luettavia menoja nettomääräisesti 0,65 – 1,7 mrd. euroa vuosina 2016–2019.

Kehys laskee 1,2 mrd. euroa, vaikka sopeutustoimien kokonaisuus on 4 mrd. euroa. Tämä johtuu mm. seuraavista tekijöistä:

- vuosittainen lisäbudjettivaraus 300m€
- indeksikorotusten jäädytykset todentuvat kehykseen myöhemmin
- joitakin myöhemmin tarkentuvia vaikutusarvioita puuttuu (esim. II asteen koulutuksen rakenneuudistus, omais- ja perhehoidon vaikutukset, erikoissairaanhoidon muutokset)
- säästöt vaikuttavat myös kuntatalouteen ja sosiaalivakuutusrahastoihin

Hallitus sitoutuu noudattamaan asettamaansa menosääntöä ja siihen perustuvaa vaalikauden ensimmäiseen julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvää valtiontalouden kehyspäätöstä. Ensimmäisen julkisen talouden suunnitelman yhteydessä päätetään varautumisesta puolustusvoimien alushankintoihin vuodesta 2019 alkaen.

Hallitus sitoutuu koko 10 miljardin euron kestävyysvajeen kattamiseen tarvittavien säästöjen ja päätösten toimeenpanoon hallituskauden aikana. Säästöjen ja rakenteellisten uudistusten vaikuttavuutta seurataan vuosittain kehysriihen yhteydessä.

Menosäännön tarkoitus on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää. Kun talousarviossa tehdään tämän näkökulman kannalta neutraaleja muutoksia, vaalikauden kehykseen voidaan tehdä niitä vastaavat tarkistukset.

Kehystarkistuksin varmistetaan tarvittaessa, että kehys

- kohtelee samalla tavalla erilaisia verotuksen muutoksia, jos niillä on sama julkistaloudellinen vaikutus
- ei rajoita menojen uudelleenbudjetoiteja, menokokonaisuuksien ajoituksen muutoksia eikä perusteettomasti liian suurina saaduiksi osoittautuneiden tulojen palautuksia tai korvauksia. Jos käynnissä olevasta menokokonaisuudesta aiheutuvat menot teknisesti siirtyvät seuraavalle vaalikaudelle, kehystasoa alennetaan vastaavasti.

Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä.

Kehyksen ulkopuolelle kuuluvat:

- työttömyysturvamenot, toimeentulotukimenot, palkkaturva ja asumistuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehykseen niiden perusteisiin tehtyjen muutosten ja muiden niiden tasoon vaikuttavien harkinnanvaraisten päätösten menovaikutusten osalta.
- valtionvelan korkomenot
- valtion päättämien veromuutosten (ml. sosiaalivakuutusmaksujen) mahdolliset kompensatiot muille veronsaajille
- teknisesti välitettyjä suorituksia ja ulkopuolisilta saatavia rahoitusosuuksia määrältään vastaavat menot
- veikkausvoittovaroja, totopeleistä saatavia tuloja ja Raha-automaattiyhdistyksen tuloutusta vastaavat menot
- finanssisijoitukset
- arvonlisäveromenoihin osoitetut määrärahat

Mikäli talouskasvu osoittautuu arvioitua nopeammaksi, käytetään kasvun myötä kasvaneet tulot ja pienentyneet menot hallituksen päättämässä suhteessa velkaantumisen vähentämiseen, työn tekemisen ja yrittämisen verotuksen keventämiseen ja kertaluonteisiin kasvuvauhdittaviin toimiin.

Liite 6 Hallituksen päättämät julkisen talouden välttämättömät sopeutustoimet

Erillinen liite.

LIITE 7 Pöytäkirjamerkintöjä

- Hallitus asettaa parlamentaarisen työryhmän arvioimaan Ylen tehtäviä ja rahoitusta.
- Uudistustyö Ahvenanmaan itsehallintolain parissa jatkuu ja hallituksen ehdotus annetaan eduskunnalle viimeistään keväällä 2018.
- Jätevesiasetuksen kohtuullistaminen: Ympäristönsuojelulain 16 lukua korjataan haja-asutusalueiden jätevesikäsittelyn osalta selkeäksi ja järkeväksi. Pilaantumisherkillä alueilla, kuten rannat ja pohjavesialueet, noudatetaan edelleen kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusmääräyksiä. Muilla alueilla olevien ennen vuotta 2004 rakennettujen asuinkiinteistöjen osalta luovutaan kalenteriin sidotusta jätevesiremonttien määräajasta. Näiden osalta kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän riittävyys tarkistetaan asuinkiinteistöjen rakennuslupaa vaativien peruskorjausten yhteydessä. Ympäristönsuojelulakia muutettaessa arvioidaan vesihuoltolakiin vaadittavat tarvittavat muutokset. Jo aiemmin asetettua ympäristöministeriön työryhmän toimeksiantoa tarkennetaan edellisen mukaisesti.
- Ilmastopolitiikasta: Hallitus toimii kattavan ja kunnianhimoisen kansainvälisen ilmastopimuksen aikaansaamiseksi, jotta ilmaston lämpeneminen saadaan rajoitettua kahteen asteeseen. Sopimuksen on vähennettävä energiavaltaisen teollisuuden hiilivuotoriskiä ja luotava uusia markkinoita puhtaille teknologioille. Suomi saavuttaa vuoden 2020 ilmastotavoitteet uusiutuvan energian osuudesta ja päästöjen vähentämisestä vaalikauden loppuun mennessä. EU:n 2030 ilmasto- ja energiapaketin jatkovalmistelussa varmistetaan päästökauppajärjestelmän toimivuus, uusiutuvan energian lisääminen sekä riittävä kustannustehokkuus ja joustavuus päästökaupan ulkopuolisen sektorin taakanjaossa. Korkean teknologian uusiutuvien liikennepolttonesteiden asemaa vahvistetaan. Kaikissa ilmastopolitiikan linjauksissa on huomioitava myös vientiteollisuutemme kilpailukyky ja reilu taakanjako.
- Kumotaan puoluelain (L 10/1969) 9 §:n (sellaisena kuin se nykyään on puoluelain osittaismuutolaissa 683/2010) 1 momentin kolmas (3) lause.
- Hallitusneuvotteluiden työryhmissä tehdyt taustamuistiot toimivat pohjana strategiatyön ja kärkihankkeiden jatkovalmistelussa.

Hallituksen päättämät julkisen talouden välittömät sopeutustoimet, 27.5.2015

milj. euroa	Julkinen talous					Valtio					Kunnat					Sotut/Työl				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Opetus, tiede ja kulttuuri	-178	-466	-511	-541	-556	-681	-137	-265	-291	-299	-302	-40	-200	-220	-243	-254	0	0	0	0
Sosiaali- ja terveyspalvelut	-71	-181	-281	-361	-451	-451	-22	-34	-47	-56	-66	-38	-135	-222	-294	-374	-11	-11	-11	-11
Asiakasmaksut, sakot ym.	-243	-322	-322	-322	-322	-322	-83	-98	-98	-98	-98	-160	-224	-224	-224	-224	0	0	0	0
Sosiaalietuudet	-437	-710	-770	-800	-860	-920	-132	-303	-337	-348	-378	-71	-90	-116	-135	-165	-234	-317	-317	-317
Maa- ja metsätalous	-29	-48	-60	-70	-70	-70	-29	-48	-60	-70	-70	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Elinkeinoelämä	-76	-145	-221	-315	-332	-266	-76	-145	-216	-307	-324	0	0	-5	-8	-8	0	0	0	0
Asuminen ja ympäristö	-42	-55	-59	-59	-59	-84	-42	-55	-59	-59	-59	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liikenne	-15	-15	-15	-135	-135	-135	-15	-15	-15	-135	-135	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Yleinen järjestys, turvallisuus	48	48	28	3	3	3	48	48	28	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sotilaallinen maanpuolustus	45	69	92	110	130	135	45	69	92	110	130	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ulkoasianhallinto, kyt ym.	-300	-300	-300	-300	-300	-300	-300	-300	-300	-300	-300	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hallinto- ja ICT-menot	-43	-81	-133	-176	-179	-179	-43	-81	-133	-176	-179	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Indeksijäädtykset	-70	-284	-621	-1064	-1094	-1094	-124	-404	-780	-1227	-1257	55	124	174	195	195	0	0	0	0
Yhteensä	-1 409	-2 489	-3 173	-4 030	-4 225	-4 364	-909	-1 631	-2 216	-2 961	-3 035	-255	-525	-614	-708	-829	-245	-328	-328	-328

* pav = pitkän aikavälin vaikutus

Huom: Finanssijoitukset eivät sisälly laskelmaan, sillä niitä ei lueta julkisen talouden menoihin kansantalouden tilinpidossa.

Huom2: Taulukossa osa säästövaikutuksista on arvioitu hyvin karkealla tasolla ja vaikutusarvot täsmennyvät jatkovalmistelun myötä. Nämä on merkitty harmaalla värillä.

Näiden toimenpiteiden vaikutus sisällytetään julkisen talouden suunnitelmaan valmistelun ja arvioiden täsmennyessä. Vastaavasti alennetaan kokonaiskehystä.

Rakenteelliset uudistukset	Sitoudutaan 190 milj. euron säästötasoon julkisessa taloudessa vuodesta 2017 alkaen. Toimenpiteet voivat koostua monesta eri toimenpiteestä. Mikäli toisen asteen reformeista on saatavissa myöhemmin enemmän säästöjä kirjataan ne rakenteellisten uudistusten tavoitetasoa täyttäväksi siltä osin kuin VM:n arvion mukaan tunnistetaan vaikutuksia. Lisäksi tavoitellaan merkittävimpiä pidemmän aikavälin rakenteellisia säästöjä reformistisilla uudistuksilla.	190 M€ säästön jako kuntien ja valtion osuuksiin hankala tehdä ennen kuin rakenteellisen uudistuksen toteutuksesta tai välittömistä säästötoimista on täsmällisempää tietoa. Tässä hyvin karkeasti rahoitusosuuksien mukaan taulukkoon laitettu jako tulee siis vielä muuttumaan.	2017 lukien	-190 -190 -190 -190	-80 -80 -80 -80	-110 -110 -110 -110	-110 -110
Muut toisen asteen toimenpiteet							
Oppisopimus (29.20.21, 29.30.32)	Poistetaan nuorten oppisopimuksen laajentamiseen myönnettäviin avustuksiin varattu lisärahoitus vuodesta 2018 alkaen. Lisärahoituksen poistamisella ei ole vaikutusta oppisopimuskoulutuksen perusrahoitukseen.	2014-2017 kehyspäätöksessä suunnattiin lisärahoitusta nuorten oppisopimuskoulutuksen vahvistamiseen tarkoituksena luoda oppisopimuskoulutukseen ennakkojakso sekä kokeilla joustavaa siirtymistä oppilaitosmuotoisesta ammatillisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen säilyttäen yksikköhinta oppisopimuskoulutuksessa oppilaitosmuotoisen koulutuksen tasolla sekä monipuolistaa työssäoppimisen toteutustapoja koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyössä. Näihin tarkoituksiin on varattu myönnettäväksi avustuksia yht. 18,7 M€/v.	Ei edellytä säästömuutoksia. Rahoitus on tarkoitettu määräaikaiseksi, mutta se sisältyy kehyspohjaan. Kehyspäätöksen 2014-2017 yhteydessä linjattiin, että hankkeiden ja rahoituksen jatkosta päätetään v. 2017.	-19 -19 -19 -19	-18,7 -18,7 -18,7 -18,7		
Ammatillinen peruskoulutus (29.20.30, vaikuttaa myös 29.30.31, 29.30.32)	Muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 23 b § siten, että edellisellä vaalikaudella päätettyjen säästöjen sekä ammatillisen koulutuksen poistojen takuukorotuksen päättymisen vaikutus yksikköhintaan toteutuu täysimääräisesti siten kuin HE 304/2014 perusteluissa on tarkoitettu.	Määräaikainen ammatillisen koulutuksen poistojen takuukorotus päättyy v. 2015. Korotuksen poistumisen vaikutus ammatillisen peruskoulutuksen yksikköhintaan ei kuitenkaan toteudu täysimääräisesti 1.1.2016 voimaan tulevan OKRL:n 23 b §:n muotoilun vuoksi, jossa todetaan yksikköhinnan olevan vähintään vuoden 2015 tasossa. Poistojen takuukorotusten poistumisvaikutus on jo kertaalleen sisällytetty hallituksen lakiesitykseen talvella 2015, mutta epähuomiossa mitätöitynyt toisen lakiesityksen kautta.	Edellyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 23 b §:n muutosta. Voisi tulla voimaan vuodesta 2016.	-39 -39 -39 -39	-16 -16 -16 -16	-22 -22 -22 -22	-22 -22
Korkeakoulut							

Korkeakoulut (29.40.50, 29.40.55) määrärahat	<p>Korkeakoulujärjestelmä ja tutkimustoiminnan kustannustehokkuuden parantaminen ja hallinnon sekä korkeakouluverkon rationalisointi panostaen tutkimuksen ja koulutuksen laadun turvaamiseen. Näistä odotettavat kustannushyödyt huomioidaan valtion rahoituksen vähennyksenä. Samalla korkeakoulujen rahoitusmalleja kehitetään siten, että ne palkitsevat valmistumisen nopeudesta ja koulutuksen laadusta (mm. työllistymiskriteeri).</p> <p>Yliopistojen itsehallintoa kunnioittaen päätöksenteko kustannussäästön toteuttamisen edellyttämistä toimista jätetään korkeakouluille. Rahoituksen vähennystä ei kuitenkaan tule kohdistaa sellaiseen toimintaan, mikä merkitsisi opetuksen ja tutkimuksen heikentymistä, vaan erityisesti talous-, henkilöstö-, tieto- ja opetushallintoon. OKM huolehtii osaltaan tulossopimuksin säästöjen ja toimenpiteiden kohdistumisesta korkeakoulujen hallintoon.</p>	<p>Korkeakoulut voivat päästä vastaaviin kustannussäästöihin mm.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kokoamalla talous- ja henkilöstöhallintonsa yhteen palvelukseen (esim. Certia, Palkeet, tms.) - karsimalla hallinnon päällekkäisyyksiä (mm. palvelukeskusten sekä tiedekuntien, laitosten ja keskushallinnon välillä), mikä johtaa hallintohenkilöstön osuuden pienemiseen kokonaisuhenkilöstöstä - yhteistyöllä it-järjestelmien hankinnassa ja kehittämisessä sekä mahdollisesti kokoamalla perustietotekniikka yhdelle toimijalle Valtorin tapaan - tiivistämällä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyötä tukipalveluissa, kirjastoissa ja kielikoulutuksessa - muuttamalla aiempien opintojen hyväksilukukäytäntöjä väljemmiksi - vahvistamalla korkeakoulujen erikoistumista ja keskittymistä sekä rationaalisuimalla korkeakouluverkkoa. 	<p>Edellyttää yliopistolain muutosta rahoituksen tason ja kielikoulutuksen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisjärjestämisen osalta.</p>	<p>-75 -75 -75 -75 -75 -75</p>	<p>-75 -75</p>	<p>-75 -75</p>
Korkeakoulututkinto	<p>Parannetaan alemman korkeakoulututkinnon työelämäilhtöisyyttä. Tavoitteena on, että merkittävä osa opiskelijoista siirtyisi työelämään jo kandidaatintutkinnolla. Päivitetään kelpoisuusehtoja.</p>	<p>Nopeuttaisi työelämään siirtymistä ja vähentäisi korkeakoulutuksen kustannuksia ja opintotukimenoja. Käytettävissä ei ole aineistoa, jonka perusteella voitaisiin arvioida kuinka paljon maisterin tutkinnon suorittaminen uudistuksen seurauksena väheneisi. Arviossa on tehty tekninen oletus, että maisterin tutkinnon suorittaminen väheneisi 20 prosentilla: yliopistoille syntyisi n. 50 M€ säästö vuositasolla, opintotukimenoista säästyisi 25 M€ ja nopeampi työmarkkinoille siirtyminen parantaisi julkisen talouden tasapainoa n. 50 M€.</p>	<p>-125</p>	<p>-125</p>	<p>-125</p>	<p>-125</p>
Erityinen valtionrahoitus Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston opetus- ja tutkimustoimintaan (29.40.52)	<p>Luovutaan Helsingin yliopistolle ja Itä-Suomen yliopistolle korvamerkitystä rahoituksesta, joka vastaa niiden apteekki liikkeen harjoittamisesta saadun tulon perusteella maksettua yhteisöveroa ja apteekkimaksua.</p>	<p>Muutosta vastaavasti ollaan jo aiempien päätösten mukaisesti luopumassa Aalto-yliopiston lisäraha, joka on linjattu siirrettäväksi kaikkien yliopistojen kilpailtavaksi vuoteen 2020 mennessä.</p>	<p>Edellyttää yliopistolain muutosta. Vuoden 2015 tilinpäätöksen mukainen erityisrahoitus maksetaan v. 2016, joten tästä voitaneen luopua aikaisintaan vuodesta 2017.</p>	<p>-30 -30 -30 -30 -30 -30</p>	<p>-30 -30</p>	<p>-30 -30</p>
Tutkimus						
Suomen Akatemia	<p>Leikataan Suomen akatemian avustusvaltuuksia 10 milj. eurolla 2016 lukien.</p>		<p>-3 -5 -10 -10 -10 -10</p>	<p>-3 -5 -10 -10</p>	<p>-3 -5 -10 -10</p>	<p>-3 -5 -10 -10</p>
	<p>* pitkän aikavälin vaikutus</p>	<p>Yhteensä</p>	<p>-178 -466 -511 -541 -556 -681</p>	<p>-137 -265 -291 -299 -302 -40</p>	<p>-200 -220 -243 -254</p>	<p>0 0 0 0 0 0</p>

Kohde	Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti)	Ajoitus (HE antaminen, voimaantulo jne)	Vaikutus julkisen talouden kustannuksiin, yht. milj. euroa					Vaikutus valtion kustannuksiin, milj. euroa					Arvio vaikutuksesta sotu-rahaströihin, milj. euroa												
			2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020								
Työikäiset aikuiset																									
AURA-kuntoutus	Muuta (esim. muut keskeiset vaikutukset)	HE s2015	-21	-21	-21	-21	-21	-21	-21	-21	-21	-9	-9	-9	-9	-9	-11	-11	-11						
Vanhukset																									
Vanhuspalvelujen henkilöostomitoituksen tarkistaminen	Lakkautetaan AURA-kuntoutus vuoden 2016 alusta eli ennenkuin sitä ehditään käynnistämään. AURA-kuntoutus on 2016 alusta voimaan tuleva uusi määräraha, johon on yhdistetty Asiak ja TYK-kuntoutus (työkykyä ylläpitävä kuntoutus), johon on tarkoitettu käyttää 20,6 M€ vuodessa. Rahoitetaan sairaanhoitovakuutuksesta, jossa valtion rahoitusosuus on 44,9 % ja vakuutettujen 55,1 %																								
Vanhuksien palvelujen henkilöostomitoituksen tarkistaminen	STM:n ja Suomen Kuntaliiton 2013 julkistamaa laatusuosituusta hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi tarkistetaan siten, että tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa henkilöstön ehdoton vähimmäismäärä olisi 0,40-0,50 hoitotyöntekijää / asiakas (nykyisin 0,50). Terveyskeskusten vuodeosastojen pitkäaikaishoidossa suositus säilyisi tasolla 0,60-0,70 hoitotyöntekijää / asiakas. Laatusuosituksen muita perusteita henkilöstöön mukaan laadittavista oppisopimuskoulutettavista, sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoista sekä ilman sosiaali- ja terveydenhuollon ammatillista koulutusta olevista henkilöistä tarkistetaan siten, että näihin ryhmiin kuuluvat henkilöt olisivat nykyistä väljemmin perustein hoitotyöntekijän asemassa.																								
Byrokraatia																									
Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitteluvaihtoehtojen vähentäminen	Muutetaan seuraavat palvelusuunnitelman laadintavaihtoehdot siten, että suunnitelmat laaditaan vain kunkin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan palvelutarpeen sitä edellyttäessä: - suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi (vanhuksipalvelulaki 5 §). - sosiaalihuollon palvelu-, hoito-, kuntoutus tai muu vastaava suunnitelma (sosiaalihuollon asiakaslaki 7 §) ja - tutkimusta, hoitoa, lääkinnällistä kuntoutusta tms. koskeva suunnitelma (potilaslaki 4a §)																								
Erikoissairaanhoidon kustannuserojen pienentäminen	Erikoissairaanhoidon kustannusten hillitsemiseksi otetaan käyttöön kannustinjärjestelmä, jossa vuosittain maksetaan sairaanhoitopiireille tai vastaaville erikoissairaanhoidon toimijoille kannustetukea, jos niiden aluekohtaisilla korjaustekijöillä (esim. sairastavuudella, ikärakenteella, väestötihedellä ja roolilla valtakunnallisessa keskitämisessä) tarkistetut asukasohjaukset käyttökustannukset ylittävät enintään 15 %:lla maan keskiarvotason. Mitä suurempi mainitun tavoitetaso alitus on, sitä suurempi on kannustetuki kuitenkin niin, että yksittäinen toimija ei voi saada yli puolta koko kannustetuesta. Lisäksi kannustinpaikkion saavat toimijat, jotka merkittävästi kykenevät parantamaan kustannustehokkuuttaan, elävät ne saa palkkiota jo 15 %-säännön perusteella. Kannustetukeen varataan 250 M€ / vuosi. Samalla määrällä vähennetään kuntien valtionosuuksia.																								
Alueellisen erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen	Erikoissairaanhoidossa säädetään kunnille velvoite ohjata tiettyjä vaativia leikkauksia (erikseen säädettävä teko-nivel-, aivo-, sydän-, kahi-, syöpä-, yms. leikkauksia) sairaanhoitopiirissään tai muualla sellaisille terveydenhuollon yksiköille, jotka täyttävät tietyt osaamista tukevat vähimmäiskriteerit. Terveysneuvolain 45 §:n nojalla annetun erityistason sairaanhoidon järjestämisestä ja keskitämisestä annetun asetuksen (336/2011) 4 §:ää alueellisesti keskitettävistä erityistason sairaanhoidosta tarkistetaan siten, että siinä säädetään em. mukaisesti tarkemmin keskitettävän erityistason sairaanhoidon sisällöstä ja hoitoa antavista yksiköistä.																								
		Yhteensä	-71	-181	-281	-361	-451	-451	-451	-451	-451	-22	-34	-47	-56	-66	-38	-135	-222	-294	-374	-11	-11	-11	-11

Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista (12.39.01)	<p>Muutetaan L 756/2010, siten että ko. laissa eri rikesakkojen määrä kaksinkertaistetaan ja nostetaan yläraja 115 eurosta 230 euroon sekä liittäminen menettämisseuraamuksen yläraja 1000 eurosta 2000 euroon.</p> <p>Korotustarvetta tarkastellaan seuraavan kerran v. 2017.</p>	<p>Rikesakkojen euromäärät on viimeksi tarkistettu yli 15v. sitten. Vaikka rikesakkoja nostettaisiin 2-kertaisiksi jäävät ne silti yleiseurooppalaisesti alhaisella tasolla.</p> <p>Rikesakkoja annetaan vuosittain n. 300 000 kpl:ta, lähinnä liikennerikkomuksista.</p>		-20 -20 -20 -20 -20 -20 -20 -20	-20 -20 -20 -20 -20		
Sakkotulot, päiväsakkojen korottaminen (12.39.01)	<p>Muutetaan L 808/2007 siten, että ko. laissa päiväsakon rahamääränä pidetään yhtä kolmasosaa nykyisestä sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta (nykyisin kuudesosaa). Eli sakot kaksinkertaistuivat. Alimman päiväsakon määrä nostetaan 6 eurosta 12 euroon. Yksityiskohtaisemman valmistelun yhteydessä voidaan lieventää kaksinkertaistamisvaatimusta, jos esimerkiksi kustannustehokasta kameravalvontaa lisäämällä voidaan saavuttaa osa halutusta lisätulotasosta.</p>			-48 -63 -63 -63 -63 -63 -63 -63	-48 -63 -63 -63 -63 -63 -63 -63		
Korotetaan tuomioistuinten perimiä maksuja ja laajennetaan maksullisuuden soveltamisalaa (12.25.10)	<p>Tuomioistuinmaksuja (tuomioistuinten oikeudenkäyntimaksut ja hakemusasioiden käsittelystä perittävät maksut) korotetaan ja maksullisuuden soveltamisalaa laajennetaan. Muutoksilla toteutetaan tuomioistuinmaksutulojen vähintään 20 %:n kokonaisvastaavuus tuomioistuinten kokonaismenotasoista. Muutosten tuloja lisääväksi vaikutukseksi arvioidaan 15 M€ vuodessa. Tulojen lisäyksestä pääosa kertyisi oikeudenkäyntimaksuista (n. 9 M€).</p>	<p>Säännösmuutosten voimaantulo 2016 alusta (työryhmä jo tehnyt pykälämuutos-ehdotuksen tuomioistuin-maksulaisiksi ja siihen liittyviksi säännöksiksi)</p>		-15 -15 -15 -15 -15 -15 -15 -15	-15 -15 -15 -15 -15 -15 -15 -15		
Yhteensä				-243 -322 -322 -322 -322 -322 -322 -322	-243 -322 -322 -322 -322 -322 -322 -322	-160 -224 -224 -224 -224 -224 -224 -224	0 0 0 0 0 0 0 0

Sairauspäivärahat (33.30.60)	Muutetaan sairauspäivärahan määräytymisen tuloja ja korvausastetta. Etuuden määräytymisessä käytettävää 70%:n korvaustason oikeuttavan päivärahan vuosityötuon rajaa lasketaan nykyisestä 36 419 eurosta 30 000 euroon ja muutetaan tämän tuloajan yllättävän tulo korvausaste 35 %:iin.	Muutoksella ei olisi vaikutusta vähimmäismääriin sairauspäivärahoihin.	HE 2015, voimaan 1.1.2016.	-24 -24 -24 -24 -24	-24 -24 -24 -24 -24
Ruokavaliokorvaus (33.40.60)	Poistetaan ruokavaliokorvaus, jonka määrä on tällä hetkellä 23,60 €/kk.		HE 2015, voimaan 1.1.2016	-10 -10 -10 -10 -10	-10 -10 -10 -10 -10
Matkakorvaukset (33.30.60)	Kasvatetaan matkakohtaisia omavastuuosuutta, vuosittaisia kustannuskattoja ja muualta kuin välityskeskuksesta tilatun taksimatkan omavastuuta edelleen.	Potilas/kuntoutuja maksaa matkasta omavastuuosuuden. Kela korvaa sen ylittävät tarpeelliset matkakustannukset. Jos asiakas on käyttänyt taksia ja matka on tilattu tilausvälityskeskuksesta, omavastuu yhdensuuntaiselta matkalta on nyt 16,00 €. Jos asiakas tilaa taksimatkan muualta kuin tilausvälityskeskuksesta, omavastuu yhdensuuntaiselta matkalta on 32,00 €. Tämä korotettu omavastuu ei kerrytä vuotuista omavastuuosuutta. Vuotuisen matkakaton (272,00€) täyttymisen jälkeen matkat korvataan tarpeellisten kustannusten osalta kokonaan.	HE 2015, voimaan 1.1.2016	-20 -20 -20 -20 -20	-8 -8 -8 -8 -8
Maatalouslomitukset (33.80.40)	Muutetaan oikeutta lomitukseen esim. lisäämällä yrittäjien omavastuun osuutta ja tehostamalla lomituksen hallintomallia.	STM:n asettama kehittämissiivryhmä valmistelee parhaillaan uutta maatalousyrittäjien lomituspäätökset. Järjestelmän tulee olla sopuoinnussa Euroopan komission antamien maa- ja metsätalouden ja maaseutualueiden valtiontukea koskevien suuntaviivojen 2014-2020 kanssa. Tämä edellyttää joitain osin muutoksia nykyiseen lomitussuunnitelmaan. Samassa yhteydessä järjestelmää voidaan uudistaa myös mm. siten, että lisätään maatalousyrittäjien omavastuuta lomitukseen. Työryhmän tehtävänä on myös valmistella maatalouslomituksen hallintomallin vaatimat muutokset.	HE 2015, voimaan 1.1.2016	-20 -20 -20 -20 -20	-20 -20 -20 -20 -20
Perhehoidon kehittäminen lähimä ikäihmisten hoidossa	Kehitetään perhehoitojärjestelmän ehtoja ja kannustimia ja siinä yhteydessä lisätään myös tukea perhehoitajan palkkion mitoitus, täydennyskoulutus, työhönohjaus. Lisätään tiedottamista perhehoitajien ikäihmisten hoidon vaihtoehtona. Ehdot ja kannustimet rajataan siten, etteivät ne houkuttele työikäistä aktiiväestöstä perusteettomasti siirtymään perhehoitajiksi.	Perhehoidon kehittäminen aiheuttaa lisäkustannuksia, mutta perhehoito on edullisempi vaihtoehto kuin laitoshoidon tai tehostettu palveluasuminen. Väestön ikääntyessä tällä ja seuraavalla kohdalla merkittävä säästöpotentiaali.		10 15 20 20 20	20 20 20 20 20
Omais- ja perhehoitajien vapaat	Vanhusravintolissa tuetaan siirtymistä perhehoitoon lisäämällä perhehoito vaihtoehdoksi vanhusravintolain 14 §:ään.	Omais- ja perhehoitajien vapaapäivät edesauttavat jaksamista. Kehitetään ja laajennetaan omais- ja perhehoitajien vapaaajanjärjestelmää, mihin varataan 75 M€/v.		75 75 75 75 75	75 75 75 75 75
Työterveyslaitoksen valtionapu	Kallimmman hoidon korvaaminen omais- ja perhehoidon lisääntyessä			-95 -120 -155 -180 -220	-220 -220 -220 -220 -220
EVO-rahast	Leikataan terveydenhuollon yksiköille maksettavia ylipiirittävien tutkimusten avustuksia (EVO)			-5 -5 -5 -5 -5	-5 -5 -5 -5 -5
Lastensuojelu ja lapsiperheiden kotiapu	Lisäys			10 10 10 25 25	25 10 10 10 25
Vanhusten kotihoito, veteraanit ja sotainvalidien haaita-asteen alentaminen	Lisäys			10 10 10 10 10	10 10 10 10 10

Kohde	Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti)	Vaikutus julkisen talouden kustannuksiin, yht, milj. euroa	Vaikutus valtion kustannuksiin, milj. euroa	Arvio vaikutuksesta kuntien rahoitusosuuteen, milj. euroa					Arvio vaikutuksesta sotu-rahastoihin, milj. euroa												
				2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020								
Tekesin avustukset ja lainat (32.20.40)	Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti) Vähennetään Tekesin myöntämiä t&k-avustuksia 95 milj. eurolla.																				
Tekesin Shokit	Tekesin Shokit ajetaan vaiheittain alas. Avustukset -35 milj. euroa. Lainavaltuudet voidaan siirtää Tekesin muihin lainavaltuuksiin.																				
Innovatiiviset kaupungit - ohjelma (INKA)	Lopetetaan INKA-ohjelma																				
Tuulivoimakiintiön rajoittaminen syöttötariffijärjestelmässä (32.60.44)	Rajoitetaan tuulivoimakiintiötä, josta maksetaan syöttötariffia. Nykyisin syöttötariffijärjestelmässä olevat ja jo kiintiö päätöstä hakeneet tuulivoimalat pääsevät syöttötariffijärjestelmään. Hallitus antaa mahdollisimman pian esityksen kiintiön rajoittamisesta (2500 MVA:sta noin 2000 MVA:han). Selvitetään vaalikauden aikana tuulivoiman edistäminen kustannustehokkaasti.																				
Yritysten investointi- ja kehittämisyavustus (32.30.45)	Vähennetään yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukea. Ko. määrärahat kuuluvat tavanomaisiin yritystukiin, joiden vähentämistä yleisesti vaadittu. Tarkoitukseen voidaan tarvittaessa käyttää EAKR-rahaa.																				
Työvoimapolitiikan määrärahat (32.30.51)	Suunnataan työvoimapolitiikan rahoitusta vaikuttavimpiin toimenpiteisiin ja avataan työvoimapolitiikkaa yksityisille toimijoille																				
Kansainvälistymisyavustus	Uudistetaan kansainvälistymisen rahoitusta. Uusia avustuksia ei myönnetä 2016 alkaen.																				
Yritystuki palvelut	Tehdään kokonaisarviointi valtion ja kuntien yrityspalveluista (kustannukset ja erilaiset palvelut). Samalla arvioidaan, miten paljon yrityspalvelujen kysyntä johtuu erilaisista sääntelystä ja yksilöidään ne sääädökset, jotka vaativat eniten neuvontaa.																				
	Yhteensä	-76	-145	-221	-315	-332	-266	-76	-145	-216	-307	-324	0	0	-5	-8	-8	0	0	0	0

Kohde	Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti)	Muuta (esim. muut keskeiset vaikutukset)	Ajotus (HE antaminen, voimaantulo jne)	Vaikutus julkisen talouden kustannuksiin, yht., milj. euroa	Vaikutus valtion kustannuksiin, milj. euroa	Arvio vaikutuksesta kuntien rahoitusosuuteen, milj. euroa	Arvio vaikutuksesta soturahoitukseen, milj. euroa
				2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020
PV ruokahuolto	Puolustusvoimien ruokahuolto avataan kilpailulle v. 2017. ²	Muuta (esim. muut keskeiset vaikutukset) PV:n ravitsemispalvelujen yhtiöittämisestä annetun lain (1287/2011) 6 §:n mukaan perustettavaan yhtiöön (Leijona Catering Oy) siirtyvällä henkilöstöllä on 4v. suoja-aika (päättyy 2015 lopussa). Yhtiön 2014 liikevaihto 66,2 M€ ja voitto 3,5 M€. Jotta saadaan todellista kilpailua, kilpailutus on syytä tehdä osissa esim. s.e. vuosittain kilpailutetaan 1/3 PV:n ruokahuollosta. Kustannusvaikutus 0, -1, -3, -5, -5	Ajotus (HE antaminen, voimaantulo jne) 2017	0 -1 -3 -5 -5	0 -1 -3 -5 -5	0 0 0 0 0	0 0 0 0 0
Puolustusmateriaalihannat (27.10.18)	Puolustusmateriaalin hankintaprosessia tehostetaan kilpailumahdollisuuksia hyödyntäen ja tekemällä enemmän yhteishankintoja muiden maiden kanssa kustannussäästöjen aikaansaamiseksi. Tehostamisen myötä syntyy hyöty jää puolustusvoimille.	Kv. yhteistyön näkyminen rahavirroissa saattaa viedä vuosia suurten hankintojen pitkän keston vuoksi. Hyviä tehostamismahdollisuuksia tuo Logistiikkalaitoksen perustaminen vuoden 2015 alusta. Logistiikkalaitos muodostuu maa-, meri- ja ilmavoimien materiaalilaitoksista, Sotilasiäkätieteen keskuksista, Hämeen rykmentin huoltokoulusta ja puolustusvoimien johtamisjärjestelmäkeskuksen osista.		0 0 0 0 0	0 0 0 0 0	0 0 0 0 0	0 0 0 0 0
Sotilaallinen kriisinhallinta (24.10.20 ja 27.30.20)	Vähennetään osallistumista sotilaallisiin rauhanturvoperaatioihin, keskittyen sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa Suomen kannalta merkityksellisimpiin ja vaikuttavimpiin operaatioihin. Varataan riittävä rahoitus (esim. 5-10 % momentin loppusummasta) ns. varalla kohtaan. Yhdistetään UM:n sotilaallisen kriisinhallinnan menot PLM:n siirtomäärärahmomenttiin.	Nykyosuunnitelmien mukaan Suomella on vuodesta 2017 lähtien 9 operaatiota, joissa yht. 90 sotilasta. Lisäksi kehityksen mukaan vielä mahdollista lisätä osallistumista 1-2 operaatiolla ja 20-30 hiolla. Jatkossa osallistutaan korkeintaan noin 5-7+1 sotilasoperaatioon.	Säästösumma on pienempi 2016 ja kasvaa 2017 alkaen. Jo suunniteltujen operaatioiden määrä vähenee vuodesta 2017. Keväällä 2016 esim. vielä johtovaltiorooli Libanon operaatioissa.	-5 -10 -15 -15 -15	-5 -10 -15 -15 -15	-5 -10 -15 -15 -15	-5 -10 -15 -15 -15
Puolustusvoimien lisämääräraha	Parlamentaarisen selvitysryhmän loppuraportissa viitataan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon rahoitusratkaisuun, jonka mukaan puolustushallinnossa laaditun arvion mukaan lisätarve erityisesti suorituskyvyn ylläpitämiseksi on v. 2016 n. 50 milj. euroa ja vuoteen 2020 mennessä asteittain 150 milj. euroa indeksikorotusten lisäksi.			50 80 110 130 150	50 80 110 130 150	50 80 110 130 150	50 80 110 130 150
			Yhteensä	45 69 92 110 130	45 69 92 110 130	45 69 92 110 130	45 69 92 110 130

Indeksikorotusten jäädyttäminen

Kohde			Ajotus (HE antaminen, voimaantulo jne)	Vaikutus julkisen talouden kustannuksiin, yht, milj. euroa	Vaikutus valtion kustannuksiin, milj. euroa	Arvio vaikutuksesta kuntien rahoitusosuuteen, milj. euroa	Arvio vaikutuksesta sotu/tyel-rahastoihin, milj. euroa
	Toimenpiteet, mitä tullaan tekemään (lyhyesti)		Muuta (esim. muut keskeiset vaikutukset)	2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020	2016 2017 2018 2019 2020
Indeksikorotukset			Laskennat tehty huhtikuun 2015 ennusteella. Vaikutukset riippuvaisia todellisesta hintakehityksestä.				
	Lakkautetaan lapsi- ja opintotuen indeksisidonnaisuus		2016 lukien	-3 -26 -55 -85 -115	-3 -26 -55 -85 -115		
	Valtionosuuksien indeksikorotusten jäädyttäminen (28.90.30, OKM:n hallinnonalalla useita momenteja)		2016-2019	-4 -11 -20 -30 -30	-65 -180 -325 -490 -490	61 169 305 460 460	
	KEL/KHI-perusteiset indeksikorotukset jätetään toteuttamatta v. 2016. Tämän jälkeen korotukset tehdään oletetun äärimallillisen palkkaratkaisun mukaisesti 2017-2019. Laskelman arviona on käytetty aiemman ratkaisun perusteella tasoa 0,4 %:ia. Mm. 33.10.53, 33.10.54, 33.10.55, 33.20.50, 33.20.51, 33.20.52, 33.20.55, 33.20.56, 33.30.60, 33.40.60, 33.50.50, 33.50.51		2016-2019	-20 -110 -230 -355 -355	-18 -100 -210 -324 -324	-2 -10 -20 -31 -31	
				-8 -62 -196 -419 -419	-3 -23 -70 -153 -153	-5 -35 -111 -234 -234	
	Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen indeksikorotusten jäädyttäminen (29.40.50, 29.40.55)		2016-2019	-35 -75 -120 -175 -175	-35 -75 -120 -175 -175		
	Indeksikorotukset tehdään jatkossa siten, että tupakkaa ja alkoholia ei oteta huomioon sosiaalietuuksien indeksikorotusta laskettaessa. Etuuskorotukset sidotaan uuteen harmonisoidusta KHI-indeksistä poikkeava indeksiin.						
			Yhteensä	-69,5 -284 -621 -1064 -1094	-124 -404 -780 -1227 -1257	54,5 124,2 173,6 195,1 195,1	0 0 0 0 0